

Носова Б. М.*

УКРАЇНСЬКІ ЗМІ В СИСТЕМІ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ЧИННИКІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ХХІ СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТИ «ДЕНЬ»)

Статья посвящена актуальным проблемам информационной безопасности XXI века, которые имеют отношение к становлению, развитию и позиции современных СМИ. Аналитические исследования касаются тематики газеты «День».

Ключевые слова: информационная безопасность, украинские СМИ, философские публикации, профессиональность журналистов.

Стаття присвячена актуальним проблемам інформаційної безпеки ХХІ століття, що пов'язані зі становленням, розвитком та позицією сучасних українських ЗМІ. Аналітичні дослідження стосуються тематики газети «День».

Ключові слова: інформаційна безпека, українські ЗМІ, філософські публікації, професійність журналістів.

The article is dedicated to the current problems of the security in XXI century, concerning establishment, development and position of modern Ukrainian media. Analytical research is related to the subject of the «Day» newspaper.

Key words: informational security, Ukrainian media, philosophical publications, professionalism of journalists.

Постановка проблеми. У контексті проблематики даної статті закладено її належність до розв'язання важливих теоретичних завдань журналістикознавства в царині медіатизації громадянського суспільства. Розглядаючи прикладні аспекти інформаційної безпеки, маємо на меті дослідити роль українських засобів масової інформації в системі соціогуманітарних чинників, що в свою чергу є невід'ємною частиною національної безпеки у ХХІ столітті. Від того, як українські ЗМІ інформують громадян про актуальні складові нових викликів і загроз в системі міжнародної безпеки залежить не лише розуміння суспільством дій влади, а й її підтримка та політична єдність загалом. У цьому ключі належить розглядати весь український національний інформаційний ресурс. Починаючи з 2008 р. не тільки у дослідженнях Центру Разумкова, а й у рішеннях Ради національної безпеки і оборони України, виступах керівників держави згадуються загрози втрати інформаційного суверенітету як складової національної безпеки. Так, було ухвалено рішення РНБО від 21 березня 2008 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України». У руслі цього рішення згодом було розроблено Доктрину інформаційної безпеки України. Вироблення такого документа було по-суті спро-

* кандидат наук із соціальних комунікацій, асистент кафедри міжнародної журналістики Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

бою оформити «офіційні погляди на мету, завдання, принципи та основні напрями забезпечення інформаційної безпеки держави» [1]. Власне, ця подія каталізувала й низку фрагментарних теоретичних напрацювань у цій галузі.

Газета «День», обговорюючи цей документ, зазначала, що серед реальних і потенційних загроз інформаційній безпеці держави у гуманітарній сфері є «поширення у ЗМІ невластивих українській культурній традиції цінностей і способів життя, зневажливе ставлення до людської та національної гідності, культ насильства, жорстокості, порнографія, витіснення з інформаційного простору та молодіжної культури українських мистецьких творів, народних традицій...» [2]. Власне, про такі недоліки в інформаційному просторі йдеться у публікаціях «Дня», присвячених засіданням Острозького клубу, актуальним внутрішньополітичним питанням.

Короткий виклад досліджень у даній тематиці. Інформаційна безпека включає надзвичайно широкий спектр досліджень. За визначенням авторів посібника «Міжнародна інформація» «Інформаційна безпека — це стан захищеності суспільства, держави, особистості, стан захищеності інформаційних ресурсів, які забезпечують прогресивний розвиток життєво важливих сфер суспільства» [3].

Найбільш дослідженими є аспекти впливу нових інформаційних технологій, що бурхливо захоплюють всі напрямки суспільного розвитку. Метою нашого дослідження є продовження й урізноманітнення вивчення напрацювань українських ЗМІ в царині відстоювання інтересів держави у питаннях духовності, підтримки історичних традицій, формування у нових поколінь правдивих історичних знань, закріплення національної ментальності, збереження культурної спадщини, поширення гуманітарних знань у контексті європейської освіти. На цьому шляху є певні напрацювання у межах вивчення проблем національної безпеки, що зафіксовані у працях і монографіях М. Галамби, В. Горбуліна, О. Литвиненка, М. Ожевана, Г. Перепелиці, В. Петрика. Власне суть і значення інформаційної безпеки, тенденції до удосконалення накреслили ґрунтовні наукові дослідження Є. Макаренко, В. Набруска, І. Слісаренка, а також експертів Центру Разумкова, які регулярно публікують свої аналітичні розробки у виданнях «Національна безпека і оборона», «Стратегічна панорама». Серед зарубіжних авторів – Дж. Най, чия формула «Soft Power» («М'якої сили») стала уже одним із чинників успішного вирішення деяких проблемних питань зовнішньої політики. Презентуючи свою нову книгу «Майбутня сила» він зазначив, що «Інформаційна політика є важливою для м'якої сили, але ми маємо пам'ятати, що вона має генеруватися насамперед громадянським суспільством, але не урядами» [4]. Таку думку він мотивував тим, що люди не сприймають інформацію, зроблену на замовлення уряду, але добре ставляться до того, що чують від інших людей. Посилаючись на висловлювання американського журналіста Е. Мура, він зауважує, що «у довгому процесі людської комунікації найважливішим є останній етап, на якому люди спілкуються віч-на-віч, що звісно, викликає більшу довіру» [4].

Саме спілкуванню з читачами віч-на-віч багато часу приділяє газета, реалізуючи основні напрямки організаційної роботи редакції. Ця роль газети у системі соціогуманітарних чинників, що суттєво впливають на формування інформаційної безпеки, є метою нашого дослідження.

Розглядаючи акції газети «День» із видання і презентації книг, що стали збірками кращих публікацій і отримали власне життя серед читачів, фотоконкурсу і фотовиставки, зустрічей із університетською молоддю українських вишів, можемо констатувати, що газета виконує роль організатора громадянського суспільства. Про це свідчить і читачке обговорення акцій і публікацій газети на форумах. Є теми, що їх порушує «День», які стано-

влять суспільну значимість як соціогуманітарні чинники, що сприяють становленню «нового всесвітнього буття людини» [5, с.12]. Визначення сформоване Д. Дроздовським. Якщо продовжити думку в ключі цього дослідника, то «День» у своїх філософських публікаціях саме і застерігає від «руйнації генетичного коріння, зв'язку із власною історією та минулим» [5, с.13]. Риторичне запитання Д. Дроздовського: «Чи кожна людина усвідомлює наслідки того, що вона опиняється перед обличчям всесвітнього буття ...в ситуації відповідальності за це буття?» екстраполюється на зміст газети як ретранслятора цієї бажаної відповідальності [5, с.13].

Газета надає свої сторінки професійним дискусіям про організацію національного інформаційного простору, інформаційну безпеку в телепросторі, формування громадського теле- і радіомовлення в такий спосіб шукаючи рецепти поліпшення ситуації у сфері інформаційних відносин. Секретар Національної спілки журналістів України В. Набруско свого часу сформулював три найважливіших аспекти розвитку національної інформаційної політики – державно-управлінський, ціннісно-нормативний, технологічний, де пропонував «інформаційно-частотний ресурс розглядати як державний феномен одного рівня з надрами, землею, повітрям, водою», а також зважати на те, що «засоби масової комунікації є оберегами традиційних моральних імперативів та носіями художньо-естетичних ідеалів» [6]. Саме ці теми впродовж десяти років – в центрі уваги професійних дискусій журналістів різних ЗМІ на шпальтах «Дня».

У питаннях інформаційної безпеки газета подає багато критичних зауважень фахівців із питань розвитку медій. Критика стосується не лише відносин влада-ЗМІ, а й часто якості медіапродукту. Так, на думку народного депутата І. Геращенко, «не слід звалювати всі проблеми в медіа виключно на несприятливу атмосферу у владі. Велика проблема нині існує із професійністю самих журналістів... Новини набувають кримінально-табloidного формату з мінімізацією інформації про те, що насправді відбувається і як те чи інше рішення посадовців вплине на життя людей вже завтра. Звичайно, ці нові формати дуже вигідні владі, адже відволікають увагу від вирішення справжніх проблем, яких у країні предостатньо» [7].

Питання міжнародної безпеки газета часто розглядає крізь призму реалізації «Проекту Синдикат для «Дня». Виразною в цьому плані була публікація статті колишнього Верховного представника ЄС із зовнішньої політики та безпеки, экс-генсека НАТО Х. Солани «Стратегія безпеки для ХХІ століття», в якій аналізується стратегія національної безпеки США, представлена президентом Б. Обамою. Посилаючись на критичні зауваження до цієї стратегії Х. Солана вважає, що «Обама підтримує ідею служіння історичній місії США — найважливішому завданню гарантування глобальної безпеки. Але на відміну від попередників по Білому дому, Національна стратегія безпеки Обама визнає цінність партнерства, надає більшого значення громадянському виміру на противагу військовому і підкреслює значення діалогу та необхідності зміцнення міжнародних інституцій» [8].

У висновку пошлемося на визначенням українського історика С. Кульчицького: «Газета «День» — це своєрідна інтелектуальна корпорація, яка не тільки віддзеркалює події в Україні, але й прагне впливати на них. Переконалий, що вчені наступного століття, які вивчатимуть добу народження незалежної України, з особливою увагою поставляться до газети «День» як до історичного джерела» [9].

Хоч за висновками провідних українських вчених – дослідників медіа, вітчизняні ЗМІ не сповна вписуються у світовий інформаційний процес, все ж беремося стверджувати, що «День», підтримуючи традиції вільних медіа, будучи якісним виданням впродовж свого

існування, досягла високого аналітичного рівня, правдивого і адекватного відображення політичних процесів та міжнародних подій. Громадянські акції газети підтримують зв'язок центрального столичного видання із регіонами, що на сьогодні втрачено іншими виданнями.

Змінюючи стилістику видання, урізноманітнюючи його тематику, «Дню» вдається стабільно тримати високу планку української ідентичності інтелектуального видання, що забезпечує сферу інформаційної безпеки у своєму сегменті спільноти читачів і шанувальників.

Література

1. Проект Доктрини інформаційної безпеки України [Електронний ресурс] / офіційна веб-сторінка РНБО України // Режим доступу до матеріалів: <http://www.rainbow.gov.ua/news/930.html>. – 2009. – 25 трав.
2. Томак М. РНБО оприлюднила проект Доктрини інформаційної безпеки України [Електронний ресурс] / Маша Томак // День: Щоденна всеукр. газ. – Режим доступу до газ.: <http://www.day.kiev.ua/274558>. – 2009. – 27 трав.
3. Кудрявцева С. П. Міжнародна інформація: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Кудрявцева С. П., Колос В. В. – Режим доступу до видання: <http://pulib.if.ua/part/9883>. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.
4. Най Дж. Якщо у сусідів України різне бачення політики, досить важко підібрати шлях, який зацікавить всіх [Електронний ресурс] / Джозеф Най // Главком: інформаційне агентство. – Режим доступу до статті: <http://glavcom.ua/articles/3171.html>. – 2011. – 14 берез.
5. Дроздовський Д. Код майбутнього: Криза людини в європейській філософії: від екзистенціалізму до українського шістдесятництва / Дмитро Дроздовський. – К.: Вид. дім «Всесвіт», 2006. – 192 с.
6. Набруско В. Чи стане Україна господарем у власному інформаційному просторі? / Віктор Набруско // Дзеркало тижня: міжнарод. громад.-політ. тижневик. – К., 2008. – 13 верес.
7. Капсамун І. «Время» знову настало. Коли інформаційна політика стає загрозою для суверенітету / Іван Капсамун, Микола Семена, Людмила Жукович // День: щоденна всеукр. газ. – К., 2010. – 14 трав.
8. Солана Х. Стратегія безпеки для ХХІ століття / Хав'єр Солана // День: щоденна всеукр. газ. – К., 2010. – 17 черв.
9. Пошта «Дня». Вітання головному редактору // День: щоденна всеукр. газ. – К., 2010. – 11 черв.